tentoonstelling

Het Evangelie volgens Dalí Een wonderreis in Uden

DOOR **PAOLA TESTONI**

Kunstenaar Salvador Dalí's onbekende bijbelse kant is nu te zien in Museum Krona in Uden – en vormt de aanleiding voor een bijzondere artistieke reis.

Foto's: Museum Krona

Wie weet wat Dalí gedacht zou hebben over NFT's en videospelletjes, en het feit dat hij in de tentoonstelling *Dalí, Bijbel, Surrealisme, Games* in Museum Krona geassocieerd wordt met deze technologische vernieuwingen en de zogenaamde *Meta Space*. De tweede vraag die je zou kunnen stellen is: wat hebben Dalí, NFT's en games eigenlijk met elkaar gemeen, en waarom zijn deze te zien in een museum voor religieuze kunst?
De antwoorden zullen we pas krijgen na een bezoek aan de tentoonstelling. Die is op voorhand al zeer interessant, omdat ze van uitgesproken religieuze thema's overstapt naar een meer ondoordringbare weg, waar het verband met het geloof niet onmiddellijk waarneembaar is.
Dit begint bij de grote Catalaanse kunstenaar zelf, die bij het publiek beter bekend is om zijn onmatigheid en excentriciteiten dan om zijn geloof. Salvador Dalí werd op 11 mei 1904 geboren in Figueres, een klein stadje in Catalonië, en werd zeer populair om zijn kunstenaarschap en lidmaatschap van de surrealistische beweging. Na een lange atheïstische periode omarmde hij weer het katholieke geloof waarmee hij was opgevoed.
In de Krona-tentoonstelling is voor het eerst in Nederland de complete set van 105 gesigneerde drukproeven te zien die Dalí maakte voor de Bijbel die de Italiaanse uitgever Rizzoli in 1967 publiceerd. Die uitgave geldt tot op de dag van vandaag als een van de hoogtepunten van de twintigste-eeuwse bijbelillustratie (een exemplaar werd in 2019 voor een recordbedrag van 87.500 euro geveild).

INTENS

De opdracht om de Bijbel te illustreren kreeg hij van zijn vrienden en mecenassen Giuseppe en Mara Albaretto uit Turijn, en de kunstenaar maakte er een ambitieus project van waaraan hij met enorm veel enthousiasme werkte. In feite tekende en schilderde Dalí in slechts anderhalf jaar tijd, tussen 1963 en 1965, de 105 voorstellen in aquarel, terwijl hij tegelijkertijd aan andere werken bleef werken. Alle voor die tijd nieuwste lithografische technieken zijn gebruikt in de kleurrijke aquarellen, die zijn omgeven door inkt- en potloodlijnen. Een van de indrukwekkendste is zeker de afbeelding van Pinksteren met een ware vuurregen. Dalí's manier van werken is inderdaad zeer intens, en de gebruikelijke theatrale hints worden vaak vervangen door een meer realistische beeldtaal waarin abstracte en figuratieve kunst vermengd zijn. In andere werken uit de bijbelse reeks, zoals *De wijzen uit het Oosten*, keren bepaalde surrealistische motieven terug die Dalí dierbaar waren, zoals olifanten met lange, slanke poten.
De Krona-tentoonstelling wordt

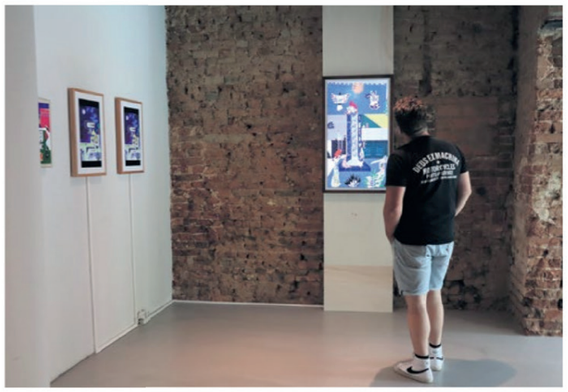

gecompleteerd door de tiendelige serie *De man Mozes en de monotheïstische religie*, gedrukt op perkament. Dit is een serie illustraties uit 1973-74 voor een Franse herdruk van het gelijknamige essay dat Sigmund Freud in 1938 voltooide. In dat jaar bezocht Dalí de vader van de psychoanalyse in Londen, wat eindigde in een teleurstellende ontmoeting.
Dalí schilderde de serie met een geheel vernieuwende techniek waarbij hij de buitenste contouren in aquarel hield en het midden in beslag nam met tekeningen in fijne zwarte pen. De inhoud, met verschillende portretten van Egyptische goden, is soms raadselachtig. Ze is alleen begrijpelijk voor wie vertrouwd is met de bijzondere Freudiaanse theorie dat Mozes een Egyptische afstammeling was van de volgelingen van farao Amonhotep IV. Die probeerde, veertien eeuwen voor de komst van Christus, de monotheïstische cultus van de god Aton in het land van de Nijl te vestigen.

Salvador Dalí, De blauwe Madonna | Foto: Salvador Dalí, Fundación Gala-Salvador Dalí, c_o Pictoright Amsterdam 2022

Salvador Dalí, De dronkenschap van Noach. | Foto: Salvador Dalí, Fundación Gala-Salvador Dalí, c_o Pictoright Amsterdam 2022

VERNIEUWEND

Beide series zijn afkomstig uit de collectie van Richard H. Mayer, een kunsthandelaar uit het Duitse Bamberg en een groot Dalí-verzamelaar, en worden voor het eerst in Nederland getoond.
Alvorens af te dalen naar de zalen met Dalí's werken, wordt de bezoeker van Krona verwelkomd door een animatie van Wim Trompert. Hij baseerde zich op Dalí's weergave van de *De wijzen uit het Oosten*. Net als in videogames komen de beelden hier tot leven en *De Parade* van Erik Satie vormt de juiste muzikale achtergrond voor deze surrealistische en zeer boeiende reis. Het is juist in de wereld van video's en spelletjes dat we de meest vernieuwende ontwikkelingen rond Dalí's kunst vinden: een hybride wereld, vaak denkbeeldig en fantastisch, maar waarin de strijd van goed tegen kwaad blijft voortduren.
In dit verband vinden we de bijdrage van gast-curator Frank Bosman. Hij laat met stills uit de spellen van *Spiritfarer*, en een tiental spellen met een *virtual reality*-bril te spelen games zien hoe ver Dalí's Bijbel en artistieke nalatenschap zelfs in dit schijnbaar speelse terrein zijn doorgedrongen. De kunstenaar Niels Broszat grijpt ook terug op de droomwerkelijkheid en het experimenteren die Dalí typeerden. Van hem zien we, naast enkele fysieke werken, voor het eerst in een Nederlands museum een NFT, een *Non-Fungible Token*. Dat is een uniek certificaat van digitaal eigendom van een object, dat vervolgens in een openbare database kan worden geregistreerd.
En ja, nu we het einde van deze onconventionele artistieke reis bereikt hebben, zijn we er bijna zeker van: Dalí zou de noviteit van dit experiment toegejuicht hebben. ●

Dalí, Bijbel, Surrealisme, Games, t/m 23 september te zien in Museum Krona in Uden. Info: museumkrona.nl